

Árva magyar nyelvünk

Közeli rokonom felkereste Budapesten a Cervantes Intézetet, hogy érdeklődjön spanyol nyelvtanfolyamok iránt. Kedves hölgy fogadta, és tudakolta, hol tart már a spanyol nyelvben. Rokonom bevallotta, hogy még nem jutott túl messzire, de valaha tanult latinul, beszél franciául és PhD-címet szerzett Princetonban. A hölgy ránézett, és határozottan közölte: Ez nem jelent semmit, a spanyol egy önálló nyelv!

Hát ez az, amit a magyarral kapcsolatban soha nem kell hangsúlyozni, a magyar nyelv egyedi volta olyan világos, mint a nap. Ám különös módon ez nem önbecsülésünket, hanem pesszimizmusunkat növeli. Számos írónk, költőnk panaszolja nyelvünk és népünk rokontalanságát és magányosságát. Jól illusztrálják ezt az érzést Vargha Gyula sorai: *Öngyilkos nemzet fia vagyok én, / Lángol a bélyeg homlokomon, / Egy-magam állok, a föld kerekén / Nincs se barátom, sem rokonom...*

Ilyen magányos, ha úgy tetszik, árva a japán vagy a baszk is, de nem tudni róla, hogy emiatt keseregnének. Tudják, hogy nyelvük igen régi, és nem szorulnak rá, hogy délibábos elődöket kreáljanak maguknak. Igen régi a magyar nyelv is, régebbi, mint az európai nyelvek többsége, fölösleges, káros mindig új, éppen aktuálisan előkelőnek vélt ősök – sumérok, pártusok, etruszkok, mikor kik – után kutatni, összeszámolva kétséges nyelvrokonságot még kétségesebb genetikáival. Figyelmen kívül hagyva, hogy a magyarság genetikai állománya az évezredek során nagymértékben megváltozott, ma e tekintetben a környező népekhez állunk legközelebb (Wiik, Kalevi: *Az európai népek eredete*. Nap Kiadó, Budapest, 2008, 341).

Árulkodó és leleplező az a felfogás, amelyik ezer év előtti vagy még régebbi nyelvemlékekből állít fel – a nyelvtől sokszor távol álló – hipotéziseket, de hidegen hagyják a magyar nyelv külön életében végbement változások. Pedig az igazi pozitívum éppen ebben rejlik, a magyar nyelv asszimilációs képességében, ami lehetővé tette, hogy annyi behatás ellenére, sőt annak eredményeképpen saját maga maradjon.

A nyelvi magányosság miatt kesergők egyik kedvenc jelzője az elszigetelt, ami szemükben

magyarázat, sőt mentség a honfitársaink többségét jellemző egynyelvűségre. Mintha más kisebb nyelvvél messzebbre lehetne jutni. Általában igaz ugyan, hogy a hollandok könnyebben tanulnak angolul, a románok spanyolul, de igaz az is, hogy a magyarhoz hasonlóan elszigetelt nyelvű finnek körében gyakorlatilag teljes az angol nyelv ismerete. És aki azt hiszi, hogy náluk ettől az anyanyelv háttérbe szorul, alaposan téved. Éppen az ellenkezője történik, az anyanyelv iránti érdeklődésük csak nőtt, igazolva Goethe megfigyelését: *Wer keine fremde Sprache spricht, kennt seine Muttersprache nicht* (Aki nem beszél idegen nyelvet, nem ismeri az anyanyelvét). Finnországban a gyerekek már az óvodában barátkoznak az angollal (és a svéd-del), ám ettől semmi károsodást nem szenvednek. Úgy látszik, nincsenek gyermekpszichológusai, akik arról vitáznának, hogy hány éves kortól hallhat a gyermek idegen szót, de vannak helyettük képzett óvónők, akiktől hallják. Az eredmény többek között az, hogy ott a diplomának nem feltétele az idegennyelv-tudás, mivel nélküle érettségi bizonyítvány sincs, sőt még szakmunkás bizonyítvány sem.

Igazi elszigeteltségünk az egynyelvűség, de ennek felszámolása helyett az utóbbi húsz évet is elfecséreltük, ahogy az azt megelőző negyvenet is. Nem azért, mert a kötelező orosz ártott bárkinek is, hanem azért, mert a globális lingua franca ma az angol. Ismerete már nem is nyelvismeret kategóriába tartozik, hanem az alkalmazás sine qua non-ja a munkaerőpiacon, mint a számítógép kezelése vagy az autóvezetés, mégpedig nemcsak az értelmiségi pályákon, hanem a fizikai szakmákban is. Aki látott már külföldi reptereken, hivatalos vagy munkahelyeken kétségbeesetten mutogató magyarokat, és megfigyelte a másik fél lesajnáló arc kifejezését, az tudja, miről van szó. A megoldás adva van, de felismerése mindmáig késik, hatékony orvoslást a sokat vitatott új tantervek sem tartalmaznak, az idő pedig múlik, noha a finnekét megközelítő eredményre döntés esetén is legalább húsz évet kellene várni.

AMBRUS-L. FERENC
gépészmérnök, Budapest